

KURNAZ KÖYLÜ MASALINDA İLETİŞİM ÇATIŞMALARI

Communion Conflicts in the “Tale of the Sly Villager”

Les conflits de communication dans le conte du villageois rusé

Yrd. Doç. Dr. Hülya ÇEVİRME*
Arş. Gör. Aşkın HATUNOĞLU**

ÖZET

Bu makale; Kurnaz Köylü Masalı'nda iletişim çatışmalarını incelemektedir. İnceleme metodu psikoloji biliminin **Transaksiyonel analiz** metodudur. Masal kahramanları metodun üç benlik durumuna göre incelenmiştir. Bu üç benlik durumu; **ana-baba, yetişkin, çocuk** benlikleridir. Kurnaz Köylü tipi, bireyselleşmiş aklı diğer kahramanların çocuk benine yönelterek iletişim kurmuştur. Kurnaz Köylü'nün iletişimi sağlıklı değildir ve bireyselleşmiş aklını insanları aldatmak için kullanmıştır. Masal fazla bireyselleşmiş akla ve bunun kötü kullanılmasına tepki veren bir Türk masalıdır.

Anahtar Kelimeler

Masal, İletişim Çatışmaları, Transaksiyonel Analiz, Türk Masalı, Kurnaz Köylü Tipi.

ABSTRACT

This article examines communion conflicts in the “Tale of the Sly Villager”. The method of study is transactional analysis as practiced in the science of psychology. The heroes of the tale were examined according to the “three personality states” proposed by this method. These states are the parent, adult and child personalities. The sly villager type engages in communion by addressing his individualized intelligence to the child state of the other heroes. In Turkish tales, the sly villager is used as an example for people who use their over-individualized intelligence to cheat other people. This is a Turkish tale which warns against an over-individualized mindset and its abuse.

Key Words

Tale, Communion Conflicts, Transactional Analysis, Turkish Tale, The Sly Villager Type

Toplumların bir çeşit aynası sayılan masallar, üretildiği toplumun sosyal yaşamını, inançlarını ve göreneklerini ve daha önemlisi kültür psikolojisini yansıtır. Halk bilim ürünlerinin psikoloji biliminin veri ve teknikleriyle incelenmesi, felsefe ve diğer sosyal bilimlerle ilişkilendirilmesi bize yeni ufuklar açacak, derleme düzeyinde kalan halk bilim ürün ve çalışmalarının, toplum yaşamından daha dinamik sonuçlar ve yargılar çıkarmamıza neden olacaktır.

Tek bir masal üzerine yaptığımız bu çalışma, bir topluluğun bütün masallarına uygulandığında, bizi o toplumun kültür psikolojisi üzerine daha sağlıklı ve

bilimsel sonuçlara ulaştırır. Halk biliminin amaçlarından biri de halkı tanıma, tanıma ve diğer toplumlardan farklılıklarını veya benzerliklerini ortaya koymaktır. Üstelik günümüzde disiplinler arası çalışmaların çok yönlü bilimsel bakış açısı kazandıracağı da bir gerçektir. Bu çalışmanın amacı bu anlamda halk bilimine katkıda bulunmaktır.

Kullandığımız metod toplumsal iletişim ve bireysel iletişim üzerine faydalı görüşler sağlamaktadır. Halk bilim ürünleri geniş anlamda iletişimin parçasıdır. Halk biliminin toplumsal işlev yanını öne çıkarmak gerekir. Böylece yalnızca derlenip saklanmaya değer ama

* İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, Öğretim Üyesi.

** Atatürk Üniversitesi Ağrı Eğitim Fakültesi Eğitimi Bilimleri Bölümü, Araştırma Görevlisi.

kullanışsız şeyler kümesi olmaktan halk bilimini kurtarmak gerekir (Karabaş, 1999: 31-34).

Masalın Epizotları

1-Fakir Köylü,bulduğu koyun postunu,şehre götürüp satmaya karar verir.

2-yolda yaralı bir karga görür ve onu alıp postun içine koyar.

3-fakir köylü,zengin ama cimri bir karı-kocaya misafir olur. Karı-koca köylünün yanındaki kargayı hiç bırakmadığını görünce “Bu kargayı neden salıvermiyorsun” diye sorarlar. Kurnaz köylü “O çok hünerlidir, ama hünerini yarım gösteririm ” diyerek onları kandırır.

4- Köylü gece uyumadan önce konuşan karı kocayı dinler ve ertesi gün neler konuştuklarını karganın kendisine anlattığını söyler.

5- Kurnaz köylü kargayı karı-kocaya iki bin liraya satar, elindeki koyun postunu da “sihirlidir” diyerek köylülere satar.

6- Koyun postunun sihirli olmadığını anlayan köylüler, kurnaz köylüyü bir sandığa koyup düşünürler.

7- Sandıkta kilitli kalan kurnaz köylü, yanından geçen çobana “Beni bu gavur şehrine polis müdürü yapmak istediler,ben istemediğim için de beni buraya hapsedtiler.” Çoban “Ben senin yerine polis müdürü olayım,” der ve kurnaz köylüyü sandıktan çıkarır.

8- Kurnaz köylü çobanın sürülerine de sahip çıkar “Siz beni ırmağa atınca karşıma kanatlı bir at çıktı, beni ırmağın derinlerine daldırdı ve ben orada bir çok mücevher buldum ve bu sürüyü sattım aldım”der.

9- Köylüler birer birer kendilerini nehrin derinlerine atarak boğulurlar.

10- Kurnaz köylü, köylülerin de mallarına sahip olur yine yalnız kalır fakat ömrünün sonuna kadar zengin biri olarak yaşar (Boratav, 2001: 147).

Yukarda epizotlarını verdiğimiz “Kurnaz Köylü” masalını transaksyonel analiz metoduna göre inceleyelim.

Bir bireyin diğer bireyle olan iletişimde temeldeki karşılıklı etkileşim olayının incelenmesine **Transaksyonel Analiz** denilmektedir. Bu etkileşim sosyal iletişiminin temel ögesidir (Berne, 1985: 236). Transaksiyon iki bireyin ego durumları arasında oluşan bir uyarıcı ve bir tepkiden ibarettir. Sosyal etkileşim çeşitli transaksiyonları içermektedir. Çözümlemede önce transaksyonel uyarıcının kaynaklandığı ego durumundan çıkartılan bir okla karşıdaki kişinin hangi ego durumunu hedef seçtiği, daha sonraki aşamada transaksyonel tepkinin kaynaklandığı ego durumdan çıkarılan bir okla uyarıcı gönderilen kişinin hangi ego durumunun hedeflendiği belirtilir.

İletişim sürecini başlatan iki kişiden birincisi; **ana-baba, yetişkin** ve **çocuk** olmak üzere üç benlik durumuna sahiptir. Bireyler bu benlik durumundan herhangi birini kullanarak iletişime geçerler. Ana-baba ego durumu kişinin kendi yaşamında,ona anlam ifade eden bireylerle ilgili algılamaların kayıtlarıdır. Dış ortamdan alınan tutum ve algılama şeklindeki davranışları içerir. Yetişkin ego durumunda birey bir sorunu ya da gerçekliği aklını kullanarak değerlendirir ve çözüme ulaştırır. Çocuk ego durumu zaman içinde çocuğun çevresinde,ona yapması gerekenleri söyleyen onu ödüllendirip cezalandıran ve bireyde bazı otomatik davranış süreçlerinin gelişmesine neden olan ego durumudur (Akkoyun, 1995: 18-72).

Üç benlik durumu yerine ve zamanına göre uygun bir biçimde kullanılırsa sağlıklı bir iletişim sağlanır. Aksi durumda ise **iletişim çatışmasına** yol açar.

Farklı benlik durumlarının kullandığı iletişim tarzını bir örnekle açıklayalım: Oğlunun ders çalışmasını isteyen bir baba ile oğlun diyaloguna bakacak olursak;

Genç Baba

Çocuk: Bu gece arkadaşlarımla dışarı çıkacağım.(Y-Y)

Baba:Okula az vakit ayırıyorsun, derslerinde başarısız olacaksın.

A: Anne-Baba

Y: Yetişkin

Ç: Çocuk

Öğrenci: sınavdaki başarı şansımı düşük görüyorum ve çok korkuyorum. (Y-Y)

Öğretmen: yeterince çalıştığına inanıyor ve başaracağını düşünüyor. (A-Y)

Türk halk masallarına transaksiyonel analiz açısından baktığımızda, çocuk-ana baba etkileşim sürecinin sıkça ortaya çıktığını görürüz. Bazı masallarda kahramana nasıl davranması konusunda öğüt veren ihtiyar bilge ile kahraman arasındaki etkileşim türü çocuk-ana baba etkileşimidir.

Ya da padişah ile küçük kızı arasındaki etkileşim sürecinde; kız, babasına rüyasını anlatır. Baba bu rüyadan olumsuz etkilenir ve kızını öldürtmek ister. Burada kızın babasına verdiği rüya mesajı yetiştikten yetiştikine iletişimi gösterir. Oysa babanın karşılığında verdiği mesaj, ana babadan çocuğa doğrudur.

Halk masallarında kahramanın yetişkin tavrı sergilemesi çoğu zaman sorun yaratır. Oysa kendi aklı yerine yaşlı bilgenin aklını kullanması kahramanı mutlu sona yaklaştırır.

Yine birçok halk masalında kahramanlar arasında yetiştikten yetiştikine iletişim süreci kurulmadığı için kahramanların bir biriyle iletişim kurmaları

zorlaşır. Empati kurmak imkansız hale gelir ve bu noktada insanlar toplumsal hiyerarşiyi göz önüne alarak “emir verme” sürecine geçerler. Bunun yanı sıra bazı masal örneklerinde masal kahramanının mutlu olması ve başarıya ulaşması iki yolla oluşabilir. Bunlardan biri, kahramanın şansının olması, diğeri ise kahramanın ihtiyar bilgenin ona verdiği öğütlerin dinlenmesidir.

Bu makalede incelenen masalda da kötü-kurnaz kahraman tipi ön plandadır. Aynı motif Keloğlan ve tilki masallarında da karşımıza çıkmaktadır.

Kötü-kurnaz kahraman tipi, ana-baba, yetişkin ve çocuk rollerini ve iletişimi sağlıklı ve dengeli kuramadığı için, çevreyle empatik iletişim kuramaz. Bu tipler akıllarını bireysel çıkarları için kullanırlar. Yaşayarak öğrenme (deneme-yanılma) tarzını denerler. Kötü-kurnaz kahraman tipleri masallarda genelde örtük iletişimi benimserler. Bu tip karşısındaki bireyi kandırırken verdiği mesajın altında, örtük isteklerini içeren bir mesaj daha verir. Bu mesaj aslında karşısındaki bireyin çocuk beynine yöneltmiştir.

İncelenen masalda da yer alan kötü kurnaz kahraman tipi kurnazlığın ötesine geçemez. Sağlıklı iletişim kuramaz ve aklını insanları aldatmak için kullanır.

Kendi akıl sürecini kullanmaktan ve bireyselleşmekten çekinen insanlar belki de bu masal kahramanı tiplemesini yaratıp yaşatarak bireyselleşmenin tehlikeli bir şey olduğu mesajını vermeye çalışmışlardır. Kurnaz-kötü kahraman tipleri insanımızdaki akıl korkusunun yansımaları olup, bu korkunun varlığını sürdürmesine katkıda bulunan kültürel öğelerdir (Dökmen, 1997: 202-205).

İncelediğimiz masalda diyalogları ve kahramanın özelliklerini açtığımızda

yukarıdaki ifadelerle örtüştüğünü görebiliriz.

Karı-Koca Kurnaz köylü

Karı-Koca: bu kargayı neden Salı vermiyorsun?

Kurnaz köylü: Neden salayım o çok hünerlidir.

Karı-Koca Kurnaz köylü

Karı-Koca: Karga neden bağıyor?

Kurnaz köylü: Sizin hakkınızda konuşuyor.

Masaldaki diyaloglar incelendiğinde genelde kahramanın yetişkinden yetişkine iletişim tarzını pek kullanmadığını, karşı tarafın çocuk ben'ine hitap ettiğini görürüz.

Çoban Kurnaz köylü

Çoban: Neden bağıyorsun?

Kurnaz köylü: Ben müslümanım beni bu gavur şehrine

Polis müdürü yapmak istiyorlar. Ben de istemiyorum.

Burada kurnaz köylünün çobanı kandırmak ve kendi canını kurtarmak için, yalan söyleme yoluna gittiğini görüyoruz. Köylü örtük bir iletişim tarzı kullanmaktadır.

Halk Kurnaz Köylü

Halk: Bu işin sırrı nedir?

Köylü: Siz beni suya atınca birden kanatlı at karşıma çıktı, hemen ona bindim o beni derinlere indirdi. Orada birçok mücevherat gördüm. Bu koyun sürüsünü aldım.

Burada da köylü halkı kandırmaya ve yanlış yönlendirmeye çalışmakta ve örtük iletişimi kullanmaktadır. Köylü herkesi kandırır, hile yapar ama sonuçta istediğini elde eder.

Masallarda ana baba-çocuk iletişimi biçiminde somutlaşan katı hiyerarşi

ve akıl korkusu masal kahramanlarını imalı iletişime (örtük transaksiyon) yöneltmektedir.

Bağımlı kişilerin hüküm sürdüğü toplumlarda akılcı ve bireyselleşmiş olmak hoş görülmemeyen, istenmeyen bir özelliktir. Akılcı ve bireyselleşmiş kişiler bağımlı yaşamaktan hoşnut bireyler tarafından benimsenmez, itilir. Üstün Dökmen' in belirttiği bu fikirlere katılmakla birlikte masal bireysel aklın kullanılmasına tepkinin yanında, aklın kötü kullanılmasına da bir tepkidir.

Bu masalda Kurnaz köylü, masalın sonunda zengin olur fakat yalnız kalır. Masalda toplum; hile ve aldatmaca ile gelen zenginliğe değer vermez, mesajı da örtük bir mesajdır. Çünkü masalın başında Kurnaz köylü yalnızlıktan da kurtulmak istemekteydi. Masalın sonunda Kurnaz köylü zengin olmasına rağmen yinede yalnız bir yaşam sürmeye devam eder.

Daha doğru bir ifade ile Kurnaz köylü masalı, bireyselleşmiş aklın yanlış kullanmasına tepki veren bir masaldır, diyebiliriz.

KAYNAKÇA

1. KARABAŞ, Seyfi. (1999), Bütüncül Türk Budunbilimine Doğru, İstanbul, Y.K.Y.
2. BORATAV, Pertev Naili. (2001), Masallar-1-Uçar Leyli, İstanbul Tarih Vakfı Yayınları.
3. BERNE, Eric. (1985), Intuition and Ego Staes. San Francisco, Ede P. NC Cormick.
4. AKKOYUN, Fisun. (1995), Taransaksiyonel Analize Giriş, Ankara.
5. DÖKMEN, Üstün. (1997), İletişim Çatışmaları ve Empati, İstanbul Sistem Yayıncılık.